

Bijlage 13: Plannen van Aanpak: algemeen en schoolspecifiek¹

Om snel tot een landelijk dekkend netwerk van begaafdheidsprofiel scholen te komen en de leemtes op de kaart van Nederland in te vullen, heeft het bestuur van de Vereniging Begaafdheidsprofiel scholen (BPS) in overleg met CPS in 2010 een drietal scholen geselecteerd. Deze zijn door CPS intensief begeleid in het traject om volwaardig lid van de Vereniging BPS te worden. De scholen maakten een plan van aanpak, waarin ze beschreven hoe ze het begaafdheidsprofiel verder gestalte wilden geven in de eigen school. Per school was het plan van aanpak erop gericht om middels de visitatie het Keurmerk-BPS te verwerven en zo als volwaardig lid van de vereniging te worden erkend. De invulling van het plan van aanpak was deels gelijk voor alle drie de scholen. Hierna volgt dat algemene, identieke deel. In drie kaders bij de tekst staan diverse schoolspecifieke detailleringen. Immers: elke school krijgt binnen de vereniging ook nadrukkelijk de ruimte om het BPS-beleid aan te laten sluiten bij de eigen school en de eigen omstandigheden.

Algemeen Plan van Aanpak

Inleiding

Hoogbegaafde leerlingen vormen een duidelijk te onderscheiden groep binnen de school. De school wil voor deze bijzondere groep een aanbod leveren, dat past binnen de eigen visie op het onderwijs. De school gaat uit van op deze leerlingen gerichte onderwijsarrangementen. Dat betekent dat het aanbod in redelijke mate kan afwijken van wat er regulier in de klassen wordt aangeboden.

Door lid te worden van de Vereniging BPS en door deel te nemen aan het gelijknamige project van CPS gedurende de schooljaren 2010–2013, wil de school - na visitatie - het Keurmerk-BPS verwerven. Daartoe wordt een expertisegroep in het leven geroepen, die tot taak krijgt het beleid ten aanzien van de diverse arrangementen voor hoogbegaafde leerlingen vorm te geven, de schoolleiding daarover te adviseren en zo nodig de collega's bij de begeleiding van hoogbegaafde

¹ Op deze door de scholen opgestelde tekst heeft lichte redactie plaatsgevonden om onduidelijkheden te verhelderen.

leerlingen te ondersteunen. Van het schoolteam wordt gevraagd zich te verdiepen in de problematiek van hoogbegaafden in het onderwijs en zorg te dragen voor een klimaat waarin ook deze leerlingen naar behoren kunnen gedijen.

Analyse en probleemstelling: om welke leerlingen gaat het?

Hoogbegaafde leerlingen zijn er in vele soorten en maten. Vast staat dat ze een hoog IQ hebben. Maar daarmee alleen zijn we er niet. Hierna volgt een overzicht van kenmerken van hoogbegaafde leerlingen. Over het algemeen kan men stellen dat zij aan een groot aantal van deze kenmerken voldoen. Let wel: het is niet zo dat zij niet hoogbegaafd zijn als ze aan enkele van deze kenmerken niet voldoen. Als een leerling bijvoorbeeld niet goed in wiskunde blijkt te zijn, kan hij nog steeds wel hoogbegaafd zijn. De kenmerken zijn vooral handig, omdat ze docenten helpen hoogbegaafde leerlingen te herkennen.

Kenmerken van hoogbegaafdheid

Kenmerken, geformuleerd als verschillen tussen gemiddeld en begaafd (Laycock²). Een hoogbegaafde leerling:

- kan zeer goed redeneren, abstraheren, generaliseren van het bijzondere naar het algemene, relaties leggen (= verbanden zien),
- heeft een grote intellectuele nieuwsgierigheid,
- leert gemakkelijk en direct,
- heeft een brede range van interesses,
- toont initiatief en originaliteit in intellectueel werk,
- heeft grote belangstelling voor de mens en het universum,
- heeft een ongewone verbeeldingskracht,
- is zeer goed in wiskunde, met name in het oplossen van problemen.

De literatuur laat nog veel meer kenmerken zien, maar voor een uitputtende opsomming is deze notitie te beperkt van opzet.

Waarom hebben hoogbegaafde leerlingen problemen?

Hoogbegaafde leerlingen krijgen in het vigerende schoolsysteem in Nederland een te beperkt aanbod in relatie tot hun potentie. Veelal is het klassikaal aangeboden programma van de school te eenvoudig om uitdagend te zijn, ook het gymnasiale

² Laycock, S.R. (1957). *Gifted children: A handbook for the classroom teacher*. Toronto: Copp-Clark.

programma. De behoeften van deze leerlingen verschillen van die van gemiddelde leerlingen. De verschillen waarom het gaat, zijn door Jan van Os (voormalig docent van Dalton Voorburg; afdelingsleider Stedelijk Gymnasium Schiedam) in zijn afstudeerscriptie voor de ECHA-opleiding (CBO te Nijmegen) overzichtelijk weer-gegeven³ in onderstaand schema.

Aandachtspunt	Behoeften gemiddelde leerling	VO
• rol van de leerkracht	- kennisoverdrager <i>beantwoordt vragen</i>	- kennisbemiddelaar <i>stelt tegenvragen</i>
• structuur	- heeft duidelijke structuur nodig	- wil zelf structureren
• herhaling	- veel; heeft graag herkenbaarheid	- weinig; herhaling werkt verwarrend
• leeractiviteiten	- informatie memoriseren en procedures toepassen	- ideeën onderzoeken/ checken en verbanden zoeken/leggen
• studievaardigheden	- standaardtips	- metacognitief denkwerk
• generalisatie	- weinig	- veel
• leerstappen	- klein, vaak lineair <i>heeft howast nodig</i>	- groot, zelden lineair <i>wil probleemstelling</i>
• taakspanning	- kort	- lang
• benadering leerstof	- standaardoplossing volstaat	- wil zelf oplossing vinden
• zelfstandig werken	- geleid	- vrij
• zelfcontrole	- gering <i>heeft controle nodig</i>	- groot <i>wil laten zien wat hij kan/ weet</i>
• zelfregulatie	- meestal beperkt	- groot

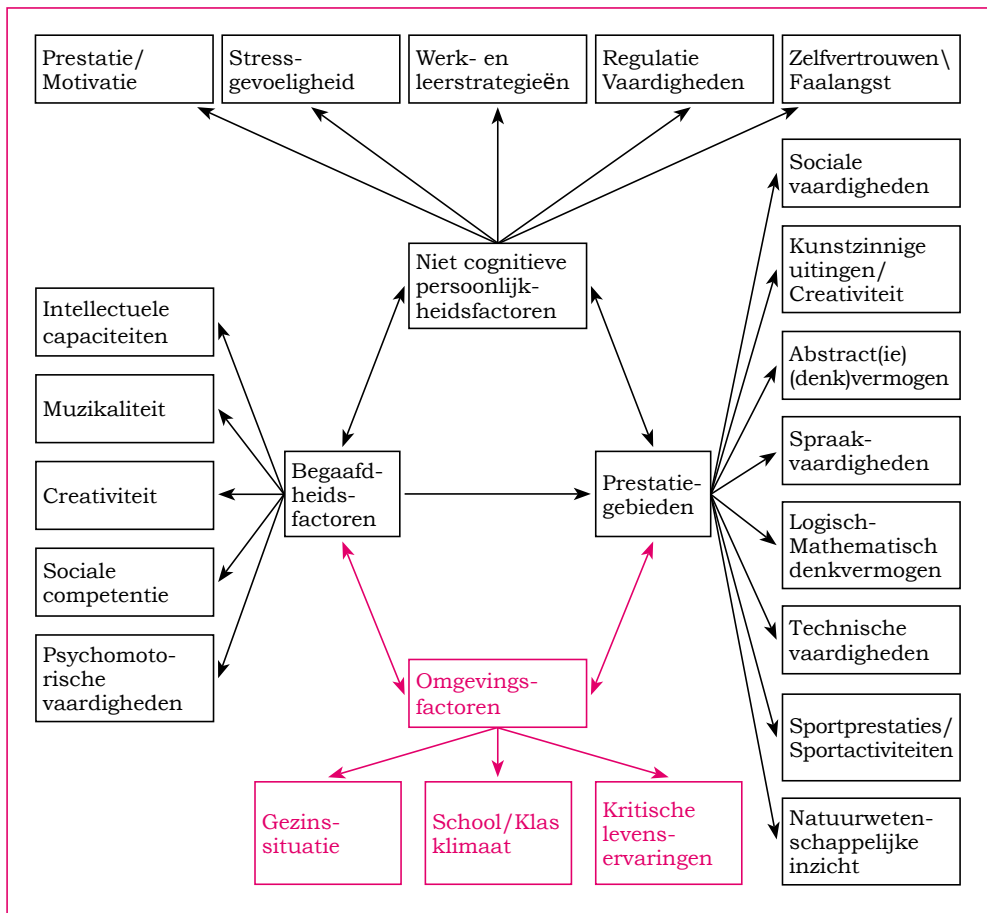
Tabel A: Verschillen in behoeften tussen gemiddelde en hoogbegaafde leerlingen

³ Jan van Os (2009). *Het effect van het gedrag van de leerkracht op het leren van (hoogbegaafde) leerlingen*. ECHA-scriptie. Nijmegen: CBO.

Het model van Heller

Het meest recente referentiekader waarmee op scholen wordt gewerkt bij het vormgeven van hun HB-beleid is het Multifactorenmodel van Heller⁴ (zie figuur 1). Hij borduurt voort op eerdere modellen die in de loop der jaren zijn ontstaan (het Triadisch Model van Renzulli, het Multifactorenmodel van Mönks) en de theorie van Gardner over meervoudige intelligentie. Heller gaat ervan uit dat een hoogbegaafde leerling naar behoren kan functioneren als hij de vier zijden van de figuur in harmonie heeft gebracht. Te onderscheiden zijn:

1. persoonlijkheidsfactoren (niet cognitieve factoren),
2. begaafdheidsfactoren,
3. omgevingsfactoren,
4. prestatiegebieden⁵.

Figuur 1: Multifactorenmodel van Heller

⁴ Professor K.A. Heller uit München (1992).

⁵ Dr. Tessa Kieboom, *syllabus Hoogbegaafdheid*. Antwerpen: CBO.

Om die harmonie te bereiken, is ondersteuning van de leerling in kwestie nodig. Afhankelijk van de individuele situatie van de hoogbegaafde leerlingen in de school, is bovendien een passend onderwijsarrangement noodzakelijk.

Dat is voor de komende jaren de doelstelling van de school: het ontwerpen van zodanige arrangementen voor de hoogbegaafde leerlingen, dat zij optimaal kunnen profiteren van hun verblijf op school.

Te bereiken doelen

Status van begaafdheidsprofielschool

Deelname aan het CPS-project levert de school over drie jaar de status van begaafdheidsprofielschool op. Om die status te bereiken, dient de school te voldoen aan de criteria die de Vereniging BPS heeft opgesteld. In het voorjaar van 2013 vindt een visitatie vanuit de vereniging plaats. Op dat moment heeft de school zich voldoende ontwikkeld op een aantal terreinen. De school heeft dan:

- een visie geformuleerd op het onderwijs aan hoogbegaafden, ingebed in het totale beleid van de school,
- een schoolklimaat, waarin hoogbegaafde leerlingen zich thuis voelen en docenten zich gekwalificeerd voelen om aan deze groep leerlingen het gevraagde onderwijs te bieden,
- passende onderwijsarrangementen voor hoogbegaafde leerlingen, waarin zowel groepsgewijze als individuele programma's een plaats hebben,
- gespecialiseerde begeleiders van hoogbegaafde leerlingen, die niet alleen leerlingen kunnen opvangen, maar ook advies kunnen geven aan docenten als de onderwijssituatie daarom vraagt.

Daarnaast zal de school gegevens verzamelen ten aanzien van de resultaten van de inspanningen op dit terrein.

Bovengenoemde indicatoren zijn door de Vereniging BPS concreet gemaakt en in een visitatie-instrument aan de leden voorgelegd. De school zal daaraan eveneens een bijdrage leveren.

Drie categorieën

Er zullen drie categorieën docenten en medewerkers komen:

1. 'Gewone' teamleden

De school vraagt niet van alle medewerkers dat zij zich ontwikkelen tot expert op het gebied van hoogbegaafdheid. Wat ze wel van alle medewerkers verlangt, is dat zij de hoogbegaafde leerling in de school accepteren. Dat betekent ook

dat alle medewerkers zich er rekenschap van geven dat er aandacht wordt besteed aan de specifieke behoeften van deze leerlingen en dat zij zich over hoogbegaafdheid laten adviseren door de gespecialiseerde docenten binnen de school.

2. Betrokken docenten/medewerkers

Daarnaast zal er een categorie docenten en medewerkers ontstaan die zich beschikbaar stelt voor het ontwikkelen van een onderwijsaanbod voor hoogbegaafde leerlingen.

Dat kan een gevarieerd aanbod zijn, al naargelang de kwaliteiten en de expertise van de betrokkenen. Zo is het mogelijk om een bepaald hooggekwalificeerd aanbod te doen op het gebied van wetenschap of kunst, waarop leerlingen kunnen intekenen.

Ook kan een docent een toevallige 'klik' met een leerling of met een groepje leerlingen hebben, waarna er spontaan een specifiek aanbod voor een korte termijn ontstaat.

Het is van belang dat deze categorie medewerkers zich aanbiedt en dat deze medewerkers door de school formeel voor dit specifieke aanbod worden erkend. Een en ander kan in de taaktoedeling voor een bepaald schooljaar worden opgenomen.

3. Voortrekkers/expertisegroep (specialisten)

Ten slotte is er een (beperkte) groep van docenten en/of medewerkers die de expertise op het gebied van hoogbegaafdheid bundelt. Deze categorie zal zich ontwikkelen tot denktank die in staat is de noden van de hoogbegaafde leerlingen te herkennen.

De medewerkers treden op als begeleiders van groepjes leerlingen of - met name

in het domein van de zorg - als begeleiders van individuele hoogbegaafde leerlingen. Deze laatste experts onderhouden ook nauwe banden met de zorgcoördinator en zijn opgenomen in de zorgstructuur van de school.

Ontwikkeling van diverse niveaus van expertise

Het team

Het team zal in staat moeten zijn de diverse arrangementen voor leerlingen te integreren in de dagelijkse gang van zaken. Dat kan betekenen dat sommige leerlingen niet alle lessen volgen (en eventueel geen lessen volgen). Voor deze leerlingen moeten er aparte afspraken of andere regels voor beoordeling komen. Een en ander zal uiteraard plaats dienen te vinden onder toezicht van de interne begeleider en met uitdrukkelijke toestemming van de schoolleiding. Uiteraard is kennis van specifieke didactische behoeften van de hoogbegaafde leerlingen, zoals verwoord in de rechterkolom van tabel A, bij deze categorie zeer welkom.

De betrokken medewerkers

Deze groep zal zich verdiepen in de onderwijsbehoeften van hoogbegaafde leerlingen. Voornamelijk op het gebied van de didactiek wijken die behoeften af. Waar de reguliere aanpak aandacht vraagt voor de middelste kolom van tabel A, zal er in groepsactiviteiten voor hoogbegaafde leerlingen rekening gehouden moeten worden met de behoeften zoals in de rechterkolom van de tabel zijn weergegeven.

De specialisten (de coördinator en de tutoeren)

Om de diversiteit in behoeften van hoogbegaafde leerlingen het hoofd te bieden, is het van belang dat er een groep van voortrekkers komt, waarbinnen diverse vormen van expertise worden gebundeld. Zo zullen er mensen zijn die coördinerend en organisatorisch werk verrichten; anderen zullen zich bezighouden met begeleidingsactiviteiten. Ook op het gebied van de diagnostiek zal expertise moeten worden ontwikkeld. Wat de leden van deze groep bindt, is dat ze een visie ontwikkelen op het onderwijs aan hoogbegaafden, op het onderzoeken van nieuwe mogelijkheden, enzovoort. Zij zullen ook verantwoordelijk zijn voor de externe contacten die in het kader van de status van begaafdheidsprofielschool moeten worden onderhouden. Bezoeken aan scholen binnen het netwerk van de Vereniging BPS behoort tot de mogelijkheden.

Te ondernemen activiteiten

Lidmaatschap van de Vereniging BPS

De school is met ingang van 1 januari 2011 lid geworden van de Vereniging BPS. Dat levert voordelen op: een netwerk en het voeren van een keurmerk. Daarmee krijgt de school op het onderdeel ‘onderwijs aan hoogbegaafden’ een bewijs van kwaliteit in handen. Maar een status als deze brengt ook verplichtingen met zich mee. De school zal deelnemen aan de twee maal per jaar te houden jaarvergaderingen, de bijeenkomsten in het kader van expertiseontwikkeling en eventuele projecten die beschikbaar komen.

Opdrachten en te verlenen faciliteiten

Het team

- draagvlak creëren voor het geven van ‘ruimte’ aan hoogbegaafde leerlingen,
- basale kennis van behoeften van hoogbegaafde leerlingen (scholing),
- aandacht voor de (soms) zeer grote verschillen in leerstijl van de leerlingen.

Betrokken docenten en medewerkers

- verdiepen in de wijze waarop hoogbegaafden leren en denken (scholingsdagen),
- uitwerken van specifieke activiteiten ten behoeve van hoogbegaafden.

Expertisegroep

- deelnemen aan de periodieke bijeenkomsten,
- vergroten van de eigen kennis en vaardigheden (scholing) op het gebied van het herkennen en begeleiden van hoogbegaafde leerlingen,
- taken verdelen op het terrein van de werkzaamheden van de groep (organiseren, coachen van leerlingen en collega's, et cetera),
- relaties onderhouden met de zorgstructuur van de school,
- deelname aan activiteiten van de Vereniging BPS (waaronder het bezoeken van andere scholen binnen de vereniging),

- uitbreiding van de groep met bètagerichte docenten,
- nagaan wie van de collega's in staat en bereid is mee te doen aan de ontwikkeling van onderwijsarrangementen.

Management

- zorgen voor verbinding van het hoogbegaafdenbeleid met andere initiatieven binnen de school,
- deelname aan de netwerkbijeenkomsten van de Vereniging BPS,
- faciliteren van de betrokken docenten en medewerkers,
- faciliteren van scholingsactiviteiten voor de drie onderscheiden categorieën.

Schoolspecifieke invullingen

Specifieke invulling school A

Analyse van de situatie intern

Het klimaat ten aanzien van begaafdheid in de school is positief. Het is voor leerlingen vrijwel altijd mogelijk om activiteiten buiten het reguliere programma om te doen. Ook is er genoeg kennis binnen het docentencorps aanwezig om op hoog niveau onderwijs aan te bieden. Elk jaar wordt een test afgenomen van het Centrum voor Begaafdheidsonderzoek en de uitkomsten worden gebruikt om de leerlingen die meer in hun mars blijken te hebben uit te nodigen voor het verbredingsprogramma. Als het echter gaat om specifieke kennis van onderwijs aan hoogbegaafden, dan kan er nog een slag gemaakt worden. Er zijn nog weinig docenten die beschikken over kennis van dit onderwerp. In het bijzonder waar het gaat om flexibele onderwijsarrangementen valt er nog veel te ontwikkelen. Dat neemt niet weg dat enige docenten (vanuit hun specifieke kennis) op uitstekende wijze, buiten de lessen om, een aanbod kunnen doen waarmee hoogbegaafde leerlingen hun voordeel kunnen doen. Op grond van deze invalshoek is er veel vertrouwen in het docententeam.

Het is opvallend, dat er onder de huidige populatie in de bovenbouw diverse leerlingen zijn die het helemaal gehad hebben met de school. Zij zullen zeker (sommigen met glans) slagen, maar helaas hebben zij geen plezier meer in het schoolse leren. Anderzijds zijn er genoeg intelligente leerlingen met wie het een feest is om te werken. Juist deze leerlingen verdienen het om het uiterste uit hun schooltijd te halen door middel van flexibiliteit en uitdaging.

Er zijn op dit moment genoeg ouders die positief staan tegenover de school. In het kader van de begeleiding van hoogbegaafde leerlingen kan er zeker op deze groep een beroep worden gedaan. Het verdient aanbeveling om de inzet van ouders te organiseren.

Er zijn in de school op dit moment heel wat initiatieven, die zeker ook van belang kunnen zijn voor de ontwikkeling van onderwijsprogramma's voor hoogbegaafden. Zo zijn de experimenten met de *tablet*computers uitstekend te benutten in het kader van maatwerk in de onderwijsarrangementen. Deze experimenten kunnen de kernkwaliteiten van hoogbegaafden (creativiteit, zelfstandigheid, autonomie) versterken.

De positie van school A in de regio

Het is opvallend dat inmiddels veel basisscholen de school benaderen met vragen over de wijze waarop de school omgaat met hoogbegaafde leerlingen. Er zijn wat dat betreft verwachtingen. Het verbredingsprogramma in de eerste klas en in de plusklas voor leerlingen uit groep 8 zijn daar debet aan. Het is echter ook een feit dat het verbredingsprogramma na de eerste klas niet meer actief wordt ingezet. Ook is er binnen de school nog onvoldoende expertise om vragen over probleemsituaties te kunnen beantwoorden. Het is opmerkelijk dat er veel ad hoc initiatieven zijn waar leerlingen gebruik van kunnen maken, maar dat daar tot nu toe weinig structurele bedding voor is.

De overige scholen voor VO in de regio vertonen ook de nodige activiteiten. Er zijn initiatieven als het technasium en tweetalig vwo, maar dat zijn in het algemeen klassikaal gerichte oplossingen. Deze doen bij ouders overigens zeker het gevoel postvatten dat er aandacht is voor de beter presterende leerling in het algemeen. Ouders denken veelal dat dit aanbod al voldoende uitdaging bieden zal. Maar het is zeer de vraag of dat voor hoogbegaafde leerlingen zo is, of dit werkelijk een goede oplossing biedt.

Hoe dan ook: de verwachting is dat het begaafdheidsprofiel, gecombineerd met de gymnasiumopleiding, deze school genoeg kansen biedt.

Keuzes die passen in de missie en de visie van School A

School A kent al een aantal arrangementen die gericht zijn op de hoogbegaafde leerling. Naast het verbredingsprogramma is er de deelname van een aantal leerlingen aan het programma van het Junior College in stad X en doet de school mee aan Universum, het stimuleringsprogramma bèta/techniek. De school

kiest er niet voor om een aparte klas van hoogbegaafde leerlingen te vormen. De hoogbegaafde leerlingen in School A nemen deel aan het klassikale schoolleven, maar door middel van specifieke arrangementen zullen ze in de nabije toekomst naar behoefte en binnen de mogelijkheden van de school worden bediend. Daarom wordt gezocht naar een structureel verbredings- en/of verdiepingsprogramma. Ook zal worden geëxperimenteerd met meer flexibiliteit in de toetsing, waarbij de prestaties van hoogbegaafde leerlingen anders worden getoetst en beoordeeld dan men gewend is bij klassikaal afgenomen toetsen. De komende jaren zal hieraan worden gewerkt.

Specifieke invulling school B

De positie van School B in het scholenveld van de regio

In de regio verzorgen twee scholen VO. Beide zijn betrokken bij de plusklas voor leerlingen van groep 8 van de basisscholen. In de praktijk blijkt dat niet alle daarvoor in aanmerking komende leerlingen kunnen worden bediend. Sommige scholen voor PO zouden meer dan de beschikbare twee plaatsen per groep willen invullen. Uit het succes van deze voorziening mag men opmaken dat er genoeg hoogbegaafde leerlingen in de regio zijn die in aanmerking komen voor een plaats in de voorzieningen die school B gaat bieden.

Keuzes die passen in de missie en de visie van het school B

De visie op het onderwijs aan hoogbegaafde leerlingen is gebaseerd op de missie en visie van de school. In de missie van de school staat dat het School B een protestants-christelijke school voor voortgezet onderwijs is, die:

- de leerlingen een leuke, vertrouwde maar ook uitdagende leeromgeving wil bieden,
- leerlingen stimuleert op een zo hoog mogelijk niveau een diploma te halen,
- leerlingen moet opleiden tot zelfstandige en verantwoordelijke mensen die door onderwijs en buitenschoolse activiteiten worden gestimuleerd oog en oor te hebben voor de maatschappij waarin zij leven.

In de visie staat geschreven dat respect en belangstelling voor elkaar de basis vormen voor overleg, samenwerking en hulpvaardigheid tussen medewerkers en

leerlingen, maar ook tussen directie en overige medewerkers, tussen leerlingen onderling en tussen medewerkers en ouders. Daardoor ontstaan een werksfeer en een pedagogisch klimaat die zowel veilig zijn als uitdagend.

In een uitdagende leeromgeving en een uitdagend pedagogisch klimaat past ook aandacht voor hoogbegaafden binnen de school en voor hoogbegaafde leerlingen van groep 8 van de basisscholen. Eén van de docenten volgt momenteel de ECHA-opleiding van het CBO in Nijmegen, waarin het onderwijs aan hoogbegaafde leerlingen centraal staat. Het betreft een postdoctorale opleiding, die hoog staat aangeschreven.

De school kiest voor de volgende modellen:

- Eén plusklas of twee plusklassen voor de leerlingen van groep 8, die gedurende het gehele jaar één ochtend per week op school B komen.
- Het 'draaideurmodel' voor de leerlingen die reeds op school B zitten. Deze leerlingen gaan dus voor een project de klas uit. Daarnaast is er voor deze groep eens per maand een bijeenkomst op de dinsdagmiddag om, onder leiding van de HB-coördinator, over bepaalde aspecten van hoogbegaafdheid te praten.
- Er zal worden onderzocht of het mogelijk is om een aparte plusklas in de brugklas te maken, waardoor de projecten geïntegreerd kunnen worden opgezet.
- De docenten uit het HB-team zullen onderzoeken of er specifieke leerstoflijnen binnen het bestaande curriculum mogelijk zijn voor hoogbegaafde leerlingen.

Specifieke invulling school C

De positie van school C in het plaatselijke scholenveld

School C is een school voor havo/vwo die zich lange tijd heeft geprofileerd met een uitermate goede zorgstructuur. Dat heeft ertoe geleid dat de laatste jaren de aandacht in mindere mate is uitgegaan naar de onderwijsontwikkeling. Tijd voor een omslag. Met behoud van de positie als 'zorgende school' is het van belang dat deze school zich ook op het gebied van het onderwijs profileert.

De school stelt: er wordt te gemakkelijk gezegd dat hoogbegaafde leerlingen als vanzelf aangewezen zijn op het gymnasium. Dat is een verkeerde veronderstelling. Immers: bij het volgen van het reguliere gymnasiale programma zal de hoogbegaafde leerling in principe onderpresteren. Ook de inhoud van het vwo-examen is voor deze categorie leerlingen te eenvoudig. School C kan zich onderscheiden door een aparte positie binnen het plaatselijke onderwijs in te nemen.

Keuzes die passen in de missie en de visie van school C

Uit het schoolplan:

Betrokkenheid bij elkaar en bij onze School C-gemeenschap is in onze visie de basis voor succesvolle overdracht van de kennis en het plezier in ons werk. Oud-leerlingen uit diverse decennia noemen dit als kenmerkend voor school C. Daarnaast staat of valt de kwaliteit van ons onderwijs met de kennis en kwaliteit van onze docenten. Talentontwikkeling (persoonlijke en professionele ontwikkeling van docenten) stelt hen in staat mede vorm en inhoud te geven aan ons onderwijs: via scholing, maar ook en vooral via actieve participatie in jaarteam, secties en commissies. Docenten die zelf ruimte hebben, zijn beter in staat om ruimte te creëren voor de talentontwikkeling van leerlingen. Met kennis, kwaliteit en betrokkenheid als motto, kiezen wij voor diverse speerpunten in het beleid van school C:

- talentontwikkeling van docenten, via kennisuitwisseling intern en met het hoger onderwijs,
- talentontwikkeling van leerlingen: cognitief/creatief/sportief, met oog voor individuele interesses en competenties (via keuzetrajecten en bijzondere activiteiten),
- sociale en maatschappelijke betrokkenheid (via projecten en onderwijs-aandacht voor duurzaamheid en culturele diversiteit),
- internationale oriëntatie, primair gericht op Europa (via ERK, projecten en reizen),
- activerende onderwijsvormen met behulp van ICT: ELO en leermiddelen (via studiedagen, excursies en projecten als e-Eca⁶).

⁶ E-ca: e-learning educatieve coassistenten, een project van de Stichting Ondersteuning Amsterdams Platform Onderwijsarbeidsmarkt. Bij dit project worden studenten in het Amsterdams voortgezet onderwijs ingezet als educatieve coassistenten die specifiek e-learning (helpen) introduceren en implementeren.

Omdat er al ervaring is opgedaan met talentontwikkeling, heeft de schoolleiding gekozen voor het aanbieden van modules naast het bestaande curriculum. Onze school heeft ervaring met het maken van ruimte voor leerlingen die buiten de school mogen trainen voor topsport en voor culturele activiteiten als toneel en muziek. Daarom moet het ook mogelijk zijn om eenzelfde houding aan te nemen met betrekking tot leerlingen voor wie een arrangement is ontworpen (hetzij individueel, hetzij in groepsverband). Daarbij wordt gedacht aan zowel vraaggestuurde arrangementen als aan aanbodgestuurde programma's.